

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH180026

NAZWA
OBSZARU Moczary

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH180026	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Moczary

1.4. Data opracowania 2008-11	1.5. Data aktualizacji 2025-01
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja:	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres:	Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail:	kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2009-10
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2011-02
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2023-10
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 3 sierpnia 2023 r. w spr. soo Moczary (PLH180026)

2. POŁOŻENIE OBSZARU

[Powrót](#)

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

Długość geograficzna
22.7165

Szerokość geograficzna
49.3668

2.2. Powierzchnia [ha]:
1181.79

2.3. Obszar morski [%]
0.0

2.4. Długość obszaru [km]:
7.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2 Nazwa regionu

PL32	Podkarpackie
------	--------------

2.6. Region biogeograficzny

Alpejski (100.0
%)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

[Powrót](#)

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
6230			1.14		G	C	C	C	C
6430			0.09		G	C	C	C	C
6510			167.07		G	B	C	B	B
7140			0.96		G	C	C	B	B
7220			0.02		G	D			
7230			9.73		G	B	B	B	B
9110			148.84		G	B	C	B	B
9130			438.74		G	B	C	B	B
9180			0.08		G	D			
91D0			1.65		G	B	C	B	B
91E0			33.37		G	C	C	B	B

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.

- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki					Populacja na obszarze					Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D	A B C	
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Izolacja
A	1193	Bombina variegata			p				C	M	C	B	C
I	1920	Boros schneideri			p				P	DD	D		
P	1386	Buxbaumia viridis			p	150	1000	i	V	M	C	B	C
M	1352	Canis lupus			p				P	M	D		
I	4014	Carabus variolosus			p				P	DD	D		
M	1337	Castor fiber			p	24	38	i	P	M	C	B	C
M	1361	Lynx lynx			p				P	M	D		
I	6179	Phengaris nausithous			p				P	DD	D		
I	6177	Phengaris teleius			p				P	DD	D		
A	2001	Triturus montandoni			p				C	M	C	B	C
M	1354	Ursus arctos			p				P	M	D		
I	1014	Vertigo angustior			p				C	G	B	B	C

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

3.3. Inne ważne gatunki fauny i flory (opcjonalnie)

Gatunek	Populacja na obszarze	Motywacja

Grupa	KOD	Nazwa naukowa	S	NP	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Gatunki wymienione w załączniku		Inne kategorie			
					Min	Maks		C R V P	IV	V	A	B	C	D
A		Bufo bufo												X
P		Dactylorhiza fuchsii			1000	10000	i	R			X			
P		Epipactis palustris			1000	10000	i	R			X			
P		Epipactis purpurata			10	100	i	R			X			
P		Goodyera repens			300	400	i	V			X			
P		Huperzia selago			1000	10000	i	R			X			
A		Hyla arborea												X
P		Ophioglossum vulgatum			5	20	i	V			X			
P		Polystichum aculeatum			1000	10000	i	R			X			
A		Rana temporaria												X
P		Ranunculus lingua			1	10	i	V			X			
A		Salamandra salamandra												X

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, Fu = grzyby, I = bezkręgowce, L = porosty, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- KOD: w odniesieniu do ptaków z gatunków wymienionych w załączniku IV i V należy zastosować nazwę naukową oraz kod podany na portalu referencyjnym.
- S: jeśli dane o gatunku mają charakter poufny i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki Według standardowego Wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategoria: kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = występuje.
- Kategorie motywacji: IV, V: gatunki z załączników do dyrektywy siedliskowej, A: dane z Krajowej Czerwonej Listy; B: gatunki endemiczne; C: konwencje międzynarodowe; D: inne powody

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N19	57.26
N16	14.61
N10	10.22
N12	17.91
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Obszar położony jest w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, przy granicy Polsko – Ukrainiejskiej. Zajmuje północne zbocza pasma Żuków (868 m n.p.m.) oraz Na Buczkach (796 m n.p.m.), Górę Kiczarki (626 m n.p.m.), a także górną część dolin potoków Królówka z dopływem Jasienik oraz Syhawk

(dopływ Mszańca).

W podziale fizycznogeograficznym (Jerzy Kondracki: Geografia regionalna Polski. Warszawa: PWN, 2002) obszar zlokalizowany jest w Prowincji Karpat Zachodnich z Podkarpaciem Zachodnim i Północnym, Podprowincji Zewnętrznych Karpat Zachodnich, Makroregionie Beskidów Lesistych, Mezoregionie Gór Sanocko-Turczańskich, natomiast w podziale geobotanicznym (Jan Marek Matuszkiewicz. Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa, 2008) – w Dziale Wschodniokarpackim, Krainie Karpat Wschodnich, Okręgu Bieszczadów, Podokręgu Lutowskim „Dolina Strwiąża – Dolina Sanu”.

Według Mapy geologicznej Polski obszar zbudowany jest z piaskowców, łupków, mułowców i rogowców płaszczowiny skolskiej. Na obszarze dawnej wsi Mszaniec starsze utwory przykrywają czwartorzędowe gliny soliflukcyjne-deluwialne. Dominują tu gleby brunatne wylugowane, które występują powszechnie zarówno w części dolinnej jak też w częściach wierzchwinowych. Drugie pod względem powierzchni miejsce zajmują gleby brunatne kwaśne występujące na najbardziej stromych zboczach. Stosunkowo małe powierzchnie pokrywają gleby brunatne właściwe. W dolinach cieków występują mady rzeczne właściwe, gleby gruntowoglejowe murszowe lub właściwe. Typowym siedliskiem młak (7230) i olszyn bagiennych są gleby gruntowoglejowe torfowe lub gleby torfowe torfowisk niskich. Na siedlisku boru bagiennego na lokalnym wododziale między Bandrowem a Moczarami stwierdzono gleby torfowe torfowisk wysokich.

Obszar w całości położony jest w zlewni Dniestru i w zlewisku Morza Czarnego. Odwadniany jest w większej zachodniej części przez potok Królówka (z dopływem Jasienik) będący dopływem Strwiąża, zaś w części wschodniej przez potok Syhawka będący dopływem Mszańca.

Obszar reprezentuje krajobraz typowy dla gór średnich i obejmuje fragment Bieszczadów Niskich przylegający do Gór Słonnych. Pasma górskie o typowym dla Karpat Wschodnich przebiegu rusztowym SW-NE, rozdzielone są przez stosunkowo szeroką dolinę potoku Królówka. W zachodniej części obszaru dopływ potoku Królówka o nazwie Jasienik tworzy malowniczą dolinę przełomową pomiędzy górą Żuków i Na Buczkach.

Teren ostoi jest niezaludniony, a oprócz lasów w jego skład wchodzi łąki i pastwiska wsi Bandrów (464 mieszkańców w 2013 roku wg GUS. Bank Danych Lokalnych). Od strony zachodniej ostoja graniczy z łąkami wsi Moczary (291 mieszkańców w 2013 roku wg GUS. Bank Danych Lokalnych), zaś od strony wschodniej przylega do granicy Państwa. Większość obszaru (76,19 %) stanowi własność Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne. Mniejszą część obszaru (23,81%) stanowi własność prywatna. Część łąk w granicach obszaru objęta jest programami rolnośrodowiskowymi lub rolnośrodowiskowo-klimatycznymi.

Teren ostoi Moczary PLH180026 leży w obrębie Obszaru Węzłowego Pogórza Przemyskiego i Gór Słonnych o znaczeniu międzynarodowym – 46. Ten niewielki obszar jest regularnie wykorzystywany przez faunę leśną, w tym duże drapieżniki, takie jak: niedźwiedź, wilk i ryś. Jest istotnym elementem korytarza ekologicznego łączącego ostoję „Bieszczady” oraz ostoje „Gór Słonnych” i „Pogórza Przemyskiego”.

4.2. Jakość i znaczenie

Na obszarze stwierdzono występowanie 11 siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 11 gatunków z II jej załącznika. Siedliska przyrodnicze o znaczeniu europejskim zajmują 68% powierzchni. Ponadto 5 % terenu pokrywają cenne przyrodniczo łąki wilgotne reprezentujące zespół *Cirsietum rivularis*. Jest to obszar ważny dla zachowania starodrzewi jodłowych reprezentujących siedliska 9110 (148,84 ha) i 9130 (438,74 ha), a także lasów łęgowych (33,37 ha), łąk świeżych (167,07 ha), torfowisk zasadowych 7230 (9,73 ha) i przejściowych 7140 (0,96 ha).

Występuje tu jedyne stanowisko boru bagiennego (1,65 ha) w Górach Słonnych i Bieszczadach Niskich. Z uwagi na to, że ogólna powierzchnia obszaru jest raczej mała, wskaźnik oceny „powierzchnia względna” w porównaniu z zasobami krajowymi nigdy nie wykracza poza ocenę „C”. Dane użyte do oceny podstawowych wskaźników dla gatunków i siedlisk przyrodniczych pochodzą z inwentaryzacji przeprowadzonej w 2015 roku na potrzeby sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru.

Bogata jest flora roślin naczyniowych i mszaków. Występuje tu 55 gatunków roślin chronionych, a podczas inwentaryzacji w 2015 roku stwierdzono występowanie kilku stanowisk bezlistu okrywowego *Buxbaumia viridis* – gatunku z załącznika nr II dyrektywy siedliskowej, liczne rośliny górskie (np. dziewięciśli bezłodygowy *Carlina acaulis*, omieg górski *Doronicum austriacum*, róża alpejska *Rosa pendulina*, liczydło górskie *Streptopus amplexifolius*,) oraz 4 gatunki wschodniokarpackie (sałatnica leśna *Aposeris foetida*, olsza zielona *Alnus viridis*, cebulica trójlistna *Scilla bifolia* subsp. *subtriphylla*, dzwonek rozpierzchny rozłogowy *Campanula patula* subsp. *abietina*) występujące tu na skraju zasięgu. Obszar stanowi ważną ostoję fauny leśnej, w tym dużych drapieżników: niedźwiedzia, wilka i rysia. Jest on istotnym elementem korytarza ekologicznego łączącego ostoję „Bieszczady” oraz ostoje „Gór Słonnych” i „Pogórza Przemyskiego”.

Obszar z wieloma naturalnymi i sztucznymi drobnymi zbiornikami wodnymi zasiedlanymi przez liczne populacje kumaka górskiego *Bombina variegata* i traszki karpackiej *Triturus montandoni*. Liczne młaki i wilgotne łąki są siedliskiem populacji poczwarówki zwężonej *Vertigo angustior* (podczas inwentaryzacji w 2015 roku wykazano 8 stanowisk tego ślimaka, z czego 6 stanowisk jest nowo odkrytych podczas prac inwentaryzacyjnych na potrzeby planu zadań ochronnych dla obszaru). Różnorodność i areal ekosystemów podmokłych wzbogacają również tamy i kanały bobrów, które występują tu w kilku lokalizacjach.

9110 Kwaśne buczyny (*LuzuloFagenion*)

Najbardziej powszechne lasy na terenie ostoji to jodliny. Reprezentują one dwa typy siedlisk przyrodniczych 9110 i 9130. Lasy te wykazują różne stopnie zachowania: od silnie przekształconych przez gospodarkę leśną do zbliżonych do naturalnych starodrzewi. Pod względem fitosocjologicznym dzielą się na żyźniejszy jodłowy wariant buczyny karpackiej *Dentario glandulosae-Fagetum* i uboższe jodliny nawiązujące do podzwiazku *Galio rotundifolii-Abietenion*. W jodlinach zaliczonych do siedliska 9110 zaznacza się wyraźnie element acydofilny i borowy (przenęt purpurowy *Prenanthes purpurea*, goryczka trojeściowa *Gentiana asclepiadea*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, sporadycznie widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum* i podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant*). Znaczny jest udział mchów takich jak: torfowiec *Girgensohna Sphagnum girgensohnii*, płonnik strojny *Polytrichum formosum*. Spory jest także udział roślin górskich, wśród których wymienić można: liczydło górskie *Streptopus amplexifolius*, róża alpejska *Rosa pendulina*, a w miejscach wilgotniejszych także omieg górski *Doronicum austriacum*. Obficie występują paprocie: wietlica samcza *Athyrium filix-femina* i nerecznica górska *Dryopteris expansa*.

Tak więc należy uznać że zbiorowisko w obszarze jest dobrze i typowo wykształcone co warunkuje ocenę „B” wskaźnika reprezentatywności.

Powierzchnia siedliska (148,84 ha) względem zasobów krajowych (ok. 140 tys. ha) wynosi około 0,1% co odpowiada ocenie „C”.

Stopień zachowania struktury w inwentaryzacji na potrzeby PZO według wskaźników PMŚ GIOŚ oceniono jako dobry. Stopień zachowania funkcji określony jako perspektywy zachowania struktury siedliska przyrodniczego w przyszłości oceniono również jako dobry co daje podstawę do oceny stanu zachowania „B”. Z uwagi na prowadzoną w przedplonowych drzewostanach świerkowo-sosnowych przebudowę można sądzić, że powierzchnia siedliska w kolejnych dziesięcioleciach będzie wzrastać. Powyższe oceny częściowe warunkują ocenę ogólną „B”.

W skali polskiej części Karpat Wschodnich i całego obszaru alpejskiego powierzchnia tego typu siedliska w obszarze jest znacząca.

9130 Żyzne buczyny (*Dentarioglandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)

Jodliny zaliczone do żyznego skrzydła związku *Fagion* wyróżniają się znacznym udziałem gatunków typowych dla siedlisk eutroficznych i mezotroficznych. Poza jodlinami w wyższych partiach dość powszechnie spotykane są typowe buczyny *Dentario glandulosae-Fagetum*, niekiedy także w podzespole miesięcznicowym z miesięcznicą trwałą *Lunaria rediviva*. W zbiorowiskach tych dość licznie występują rośliny chronione: paprotnik kolczysty *Polystichum aculeatum*, paprotnik Brauna *Polystichum braunii*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, goryczka trojeściowa *Gentiana asclepiadea*, wroniec widlasty *Huperzia selago*. Analiza składu gatunkowego zbiorowisk pozwala uznać, że są typowo wykształcone (ocena reprezentatywności „B”).

Powierzchnia siedliska (438,74ha) w stosunku do zasobów w kraju (ok. 305 tys. ha) wynosi około 0,1% co odpowiada ocenie „C”.

Stopień zachowania struktury oceniono jako dobry. Perspektywy zachowania struktury siedliska przyrodniczego w przyszłości oceniono również jako dobre co warunkuje ogólną ocenę stanu zachowania „B”.

Z uwagi na prowadzoną w przedplonowych drzewostanach świerkowo-sosnowych przebudowę można sądzić, że powierzchnia siedliska w kolejnych dziesięcioleciach będzie wzrastać. Powyższe oceny częściowe warunkują ocenę ogólną „B”.

91D0 Bory i lasy bagienne

Wśród lasów szczególną pozycję zajmuje płat boru bagiennego 91D0. Jest to siedlisko przyrodnicze dotychczas nie znane z pozostałej części Bieszczadów Niskich i Gór Słonnych. Najbliższe podobne siedliska oddalone są po kilkadziesiąt kilometrów w Bieszczadach nad Sanem (rezerwat Zakole) na południu i w Dubiecku nad Sanem (rezerwat Broduszurki) na północy. Pod względem fitosocjologicznym jest to typowy sosnowy bór bagienno *Vaccinio uliginosi - Pinetum sylvestris* (reprezentatywność B). Drzewostan tworzy

niskiej bonitacji sosna zwyczajna, w niewielkiej domieszce pojawia się też świerk. W runie dominuje borówka czarna *Vaccinium myrtillus* i torfowce *Sphagnum* sp. Z gatunków charakterystycznych licznie występuje tu żurawina błotna *Vaccinium oxycoccos* (*Oxycoccus palustris*) i welnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*. Miejscami spotyka się także bagno zwyczajne *Ledum palustre*.

Stopień zachowania struktury i funkcji siedliska w obszarze Moczary w stosunku do wzorca określonego w podręcznikach monitoringu GIOŚ oceniono na FV stąd konieczność podniesienia oceny tego parametru na B.

Powierzchnia boru wraz okrajkiem (1,65 ha) stanowi mniej niż 0,1% ogólnego areалу w Polsce (ok. 55 tys. ha).

Z uwagi na podsumowanie ocen częściowych i wyjątkowość tego izolowanego stanowiska uznano, że uprawnione jest nadanie oceny ogólnej „B”.

91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*)

Lasy łęgowe 91E0 reprezentują tu dwa typy zbiorowisk roślinnych olszynę bagienną *Caltho laetae*-*Alnetum* oraz zbiorowiska zbliżone do olszyny górskiej *Alnetum incanae*o różnym stopniu wykształcenia. Wszystkie płaty mają pochodzenie sukcesyjne, stąd też ich stosunkowo młody wiek oraz ograniczone zasoby martwego drewna wielkowymiarowego (mniej niż 1 szt./ha), a także nietypowy niekiedy skład drzewostanu.

Ze względu na powyższe reprezentatywność oceniono na poziomie znaczącym („C”), zaś stan zachowania na poziomie dobrym („B”).

Stosunkowo wysoki wskaźnik stanu zachowania wynika z wartej podkreślenia wysokiej naturalności runa, w porównaniu z obszarami przyległymi (Góry Słonne, Pogórze Przemyskie), gdzie w analogicznych siedliskach stwierdzano stały i wysoki udział ekspansywnych gatunków obcego pochodzenia. Daje to podstawy do dobrej oceny perspektyw zachowania struktury siedliska przyrodniczego w przyszłości. W stosunku do zasobów krajowych (ok. 130 tys. ha) powierzchnia siedliska w obszarze Moczary (33,37 ha) nie osiąga 0,1% (ocena „C”).

Z uwagi na pozytywne tendencje związane z rozwojem tych sukcesyjnych drzewostanów oraz naturalność składu gatunkowego runa tego priorytetowego siedliska, przyznano stopień dobry „B” w ocenie ogólnej.

6430 Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Lasom łęgowym towarzyszą zwykle płaty ziołorośli nadrzecznych 6430, których powierzchnię określono obecnie na 0,09 ha, co stanowi około 1 promil ogólnych zasobów siedliska w Polsce (ocena „C”). Znaczna część płatów zakwalifikowanych w pracach Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego (WZS) w Rzeszowie (2008 r.) jako siedlisko 6430 (położone w sąsiedztwie cieków ziołorośla z wiązówką błotną w kompleksie z płatami sitowia leśnego i turzyc), nie spełnia wymogów kwalifikacyjnych opisanych w podręcznikach monitoringu siedlisk GIOŚ. Inwentaryzację tego siedliska w ramach prac WZS prowadzono w oparciu o interpretację zawartą w oficjalnym podręczniku interpretacyjnym UE (Interpretation manual of European Union habitats. EUR 25. April 2003. European Commission DG Environment Nature and Biodiversity.) gdzie siedlisko opisano szeroko jako: „Mokre i nitrofilne wysokie ziołorośla wzdłuż krawędzi cieków i obrzeży lasów należące do rzędów *Glechometalia hederaceae* i *Convolvuletalia sepium* (związki: *Senecion fluvialis*, *Aegopodion podagrariae*, *Convolvulion sepium*, *Filipendulion*). Ze względu na konieczność zachowania jednolitej interpretacji siedliska na terenie Polski w ramach prac nad PZO zastosowano węższą interpretację siedliska przyjętą w przewodniku: Mróz W., Świerkosz K., Kozak M., 2012: 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 53-63. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.-

Siedlisko 6430 w obszarze Moczary wykształcone jest nietypowo, jako niewielkie wyspy w kompleksach lasów łęgowych, nad małymi potokami, praktycznie bez towarzyszących kamieńców nadrzecznych, stąd też niewielka ilość gatunków charakterystycznych.

Wynika to ze specyfiki siedliska w regionie, a nie z przekształceń antropogenicznych, stąd też uznano, że ziołorośla zasługują na znaczącą („C”) ocenę reprezentatywności i analogiczną stanu zachowania - „C”).

Syntetyczna ocena ogólna będąca podsumowaniem ocen częściowych jest również znacząca („C”).

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Wśród zbiorowisk nieleśnych na szczególną uwagę zasługują torfowiska niskie 7230 reprezentowane najczęściej przez młakę kozłkowo-turzycową *Valeriano-Caricetum flavae* (9,73 ha – ocena „C” powierzchni względnej). Torfowiska te wraz z otaczającymi je łąkami wilgotnymi są siedliskiem poczwarówki zwężonej

Vertigo angustior gatunku z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Zbiorowiska te zasługują na szczególną ochronę także z uwagi na występujące tu w dużym zagęszczeniu chronione gatunki takie jak storczyki: kukulka szerokolistna (stoplamek szerokolistny) *Dactylorhiza majalis*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris*, gółka długoostrogowa gęstokwiatowa *Gymnadenia conopsea* spp. *densiflora*, listera jajowata *Listera ovata* oraz bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*. Licznie występują tu także chronione gatunki mszaków: błyszczce włoskowate *Tomentypnum nitens* i mokradłoszka kończysta *Calliergonella cuspidata*. Na łąkach wilgotnych w otoczeniu młak stwierdzono 2 stanowiska rzadkiej paproci - nasięźrzału pospolitego *Ophioglossum vulgatum*. W porównaniu z dobrze zbadanymi młakami bieszczadzkimi (Denisiuk Z., Korzeniak J. 1999. Zbiorowiska nieleśne krainy dolin Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monogr. Bieszczadzkie 5: 1-162.) siedliska te są wykształcone typowo, co uzasadnia dobrą („B”) ocenę reprezentatywności. Na nieco obniżoną ocenę stanu zachowania („B”) wpływają:

- występowanie średniej liczby gatunków charakterystycznych i małe pokrycie przez mchy, co wynika z naturalnej specyfiki siedliska w obszarze,
- stopień uwodnienia i okresowo niski poziom wody gruntowej co nie ma jednak związku z przeprowadzonymi melioracjami, gdyż takich nie stwierdzono,
- miejscami ekspansja krzewów i podrostu.

Liczne (39 płatów), chociaż niewielkie młaki z uwagi na fakt obfitego i częstego występowania wielu gatunków chronionych oraz wynik podsumowania wskaźników cząstkowych uzyskały ocenę ogólną dobrą „B”.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*)

Znacznie rzadziej niż młaki zasadowe spotykane są torfowiska przejściowych 7140 (3 płaty o łącznej powierzchni 0,96 ha) reprezentowane jest przez cztery typy zbiorowisk: zbiorowisko z bobrkiem trójlistkowym *Menyanthes trifoliata* ze związku *Caricion lasiocarpae*, zbiorowisko turzycy gwiazdkowatej i torfowca kończystego *Carex echinata*–*Sphagnum fallax* oraz zespół turzycy obłej *Caricetum diandrae* i zespół turzycy nitkowatej *Caricetum lasiocarpae* (występujący na jednym stanowisku w postaci przejściowej do młaki 7230). Torfowiska te są również siedliskiem poczawrówki zwężonej *Vertigo angustior* gatunku z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Różnorodność zbiorowisk i udział gatunków charakterystycznych usprawiedliwia znaczącą ocenę reprezentatywności („C”). W stosunku do zasobów krajowych powierzchnia siedliska w obszarze Moczary nie osiąga 0,1% (ocena „C”).

Stan zachowania oceniono jako dobry („B’), przy czym na obniżoną ocenę ogólną wpływają: małe pokrycie przez mchy (co wynika z naturalnej specyfiki siedliska w obszarze) oraz miejscami ekspansja krzewów i podrostu.

Ze względu na znaczny udział gatunków chronionych: bobrka trójlistkowego *Menyanthes trifoliata* i kukulki szerokolistnej *Dactylorhiza majalis* należy uznać, że są to zbiorowiska bardzo cenne i ważne dla zachowania różnorodności biologicznej (ocena ogólna „B”).

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Znaczną wartość przyrodniczą mają także ekstensywnie użytkowane łąki świeże 6510, które występują w dwóch podtypach uboższym i suchszym (zbiorowisko *Poa pratensis*-*Festuca rubra*) użytkowanym zwykle jako pastwiska lub tereny kośno-pastwiskowe oraz żyzniejszym (wielogatunkowe łąki rajgrasowe *Arrhenatheretum elatioris*) użytkowanym jako łąki jednokośne, niekiedy z dopasaniem na potrawie. Z siedliskami wilgotnymi i dość żyznymi związany jest podzespół z udziałem wyczyńca łąkowego *Arrhenatheretum elatioris alopecuretosum*. Szczególnie cenny jest płat łąki świeżej ze znaczącym udziałem krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis* – siedlisko gatunków motyli z załącznika nr 2 DS: modraszka telejus (*Phengaris teleius*) i modraszka nausitous (*Phengaris nausithous*). W najwyższych położeniach i na polanach śródleśnych częste jest zbiorowisko łąki świeżej z mietlicą pospolitą *Agrostis capillaris*. Gatunki charakterystyczne dla związku *Arrhenatherion elatioris* są dość liczne i występują ze znaczną stałością. Z gatunków chronionych dość licznie spotykane są tu: podkolan biały *Platanthera bifolia*, gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, centuria zwyczajna *Centaureum erythraea*.

Typowy dla niższych położeń górskich skład gatunkowy pozwala ocenić uznać reprezentatywność za dobrą („B”).

Stan zachowania łąk należy uznać za dobry (ocena „B”), jedynie około 15% powierzchni siedliska wykazuje stan niezadawalający lub zły.

Powierzchnia siedliska (167,07 ha) względem zasobów krajowych (ok. 700 tys. ha) wynosi około 2 promili co odpowiada ocenie „C”.

Mimo nieznacznej powierzchni siedliska w stosunku do zasobów krajowych, dobry stan zachowania i typowe w skali regionalnej wykształcenie uzasadnia dobrą ocenę ogólną „B”).

6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie)

Do najrzadszych siedlisk na obszarze Moczary-Mszaniec należą występujące tu w niewielkich, pojedynczych płatach: murawy bliźniczkowe 6230. Siedlisko wymienione dotychczas w SDF z oceną reprezentatywności D. W świetle danych monitoringowych dotyczących znaczącego spadku powierzchni siedliska w Karpatach oraz znaczącego obniżenia wskaźników dotyczących stanu zachowania (Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 wyniki monitoringu siedliska 6230 *Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie) w latach 2006-2008 oraz w 2013 r - <http://siedliska.gios.gov.pl/>), należy uznać, że powierzchnia (1,14 ha) powierzchni względna – „C”) i stan bliźniczy w ostoi Moczary daje podstawy do oceny reprezentatywności jako „C” i uznania za przedmiot ochrony. Stan zachowania w obszarze oceniono jako średni „C” gdyż areal zmniejsza się na skutek zaniechania wypasu i sukcesji wtórnej, która powoduje wzrost dominacji gatunków łąkowych oraz ekspansję krzewów i podrostu drzew.

Podsumowanie wskaźników częściowych (wszystkie trzy oceny „C”) daje w rezultacie ocenę ogólną „C”.

7220 Źródła wapienne ze zbiorowiskami (Cratoneurion commutati)

Źródła wapienne ze zbiorowiskami Cratoneurion commutati (7220) stwierdzono w dwóch lokalizacjach, przy czym jedno już poza granicami obszaru. Nietypowe wykształcenie i brak czynnego procesu wytrącania się martwicy wapiennej, a także znikoma powierzchnia (0,02 ha) warunkuje ocenę D.

9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani)

Siedlisko 9180 jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani) odnaleziono również na dwóch kilkunastu płatach (łącznie 0,08 ha). Reprezentują one zespół jaworzyny górskiej z miesięcznicą trwałą Lunario-Aceretum wielowarstwową strukturą i liczną obecnością gatunków charakterystycznych. Te niewielkie fragmenty jaworzyn są cennym uzupełnieniem różnorodności biocenotycznej siedlisk jednak w skali polskiej części Karpat Wschodnich i całego obszaru alpejskiego ich powierzchnia jest dość znikoma co warunkuje nadanie ogólnej oceny „D”.

Gatunki roślin

Bezlist okrywowy Buxbaumia viridis

Spośród gatunków ujętych w załączniku nr II Dyrektywy Siedliskowej wyróżnić należy populację bezlistu okrywowego Buxbaumia viridis, któremu nadano ocenę ogólną „C”. Jest to gatunek o dość wąskich i określonych preferencjach substratu (martwe kłody jodłowe w różnym stadium rozkładu miejscach ocienionych, o zwykle znacznej wilgotności). Wyjątkowo wyrasta na innych podłożach. Na terenie obszaru Moczary występuje w żyznych (siedlisko 9130) i ubogich jedlinach (siedlisko 9110). W 2015 roku znaleziono 9 stanowisk liczących łącznie około 150 sporofitów, co w świetle niedawnych znalezisk liczonych w setkach osobników (Pawlaczyk P., Kucharzyk S., Wolański P., Zarzecki R., Melke A., Tatoj K., Wasiak P., Śmielak M., Michalski R., Kuberski Ł. 2013: Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Słonne PLH180013 w województwie podkarpackim. Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze i Klub Przyrodników na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie) stanowi mniej niż 1% populacji krajowej (ocena C). Wcześniej całą populację karpacką szacowano na kilkaset (300-350) sporofitów (http://www.iop.krakow.pl/karpaty/Bezlist_okrywowy,29,7,gatunek.html).

Zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska: II – rozległe tereny leśne ze znacznymi zasobami martwego drewna szczególnie w dolinach wciosowych potoków co sprzyja zwiększonej wilgotności), izolacja: ocena C - populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania

Gatunki zwierząt

Poczwarówka zwężona Vertigo angustior

Znaczną wartość przyrodniczą dla obszaru ma występowanie populacji gatunku ślimaka z II Załącznika Dyrektywy Siedliskowej Vertigo angustior, stąd ocena ogólna „B”. Na obszarze, podczas inwentaryzacji potencjalnych siedlisk dla tego gatunku (2015 r.), czyli podmokłych łąk, młak i torfowisk (m.in. siedliska 7230 oraz 7140), z którymi gatunek ten jest ściśle powiązany, stwierdzono występowanie V. angustior na sześciu nowych stanowiskach. Obecnie na terenie obszaru znajduje się osiem stanowisk tego gatunku ślimaka. Każde nowe stanowisko tego gatunku jest odkryciem niezwykle cennym przyrodniczo. Gatunek ten jest bardzo wrażliwy na wszelkie, nawet niewielkie zmiany środowiska.

W Polsce poczwarówka zwężona jest gatunkiem rzadkim, a stanowiska jej są rozproszone.

Populacja, ocena „B”. Brak wystarczających danych, które pozwalałyby określić wielkość populacji. Opisane karpackie stanowiska są rozproszone, izolowane i niezbyt liczne, co zwiększa prawdopodobieństwo ich zaniku. Ze względu na mozaikowaty charakter mikrosiedliska i specyfikę gatunku liczebność populacji jest trudna do oszacowania.

Gatunek znany jest z Karpat od dawna, jednak na stanowiskach nie osiąga dużych zagęszczeń i obejmują one niewielkie powierzchnie. Optymalne siedliska tego ślimaka są niezwykle rzadkie. Istnieją dane wskazujące na zmniejszanie się w Karpatach powierzchni odpowiednich dla gatunku siedlisk, zarówno na skutek zmiany użytkowania gruntów (m.in. zaprzestania koszenia), jak również w związku z odwodnieniem oraz bezpośrednim zniszczeniem w wyniku prac inwestycyjnych (dane niepublikowane w tym dane własne). Mimo to, stan zachowania gatunku w Karpatach jak i w obszarze wydaje się właściwy – ocena „B”. Stopień zachowania cech siedliska: II elementy zachowane w dobrym stanie – na wszystkich stanowiskach ściółka była wilgotna.

Izolacja, ocena „C”. Zasięg geograficzny poczwarówki zwężonej rozciąga się na cały kraj, a w Karpatach nie przekracza wysokości 1000 m n.p.m. W ostatnich latach odkryto wiele stanowisk tego gatunku, w tym ponad 20 w Karpatach. W polskich Karpatach gatunek jest przedmiotem ochrony w 6 obszarach siedliskowych sieci Natura 2000: Moczary, Ostoja Jaślicka, Ostoja Magurska, Ostoja Popradzka, Pieniny Źródłiska Wisłoki, gdzie znajdują się obecnie potwierdzone stanowiska (Zajac K. 2004. Vertigo (Vertilla) angustior Jeffreys, 1830 Poczwarówka zwężona. W: Adamski P., Bartel R., Bereszyński A., Kepel A., Witkowski Z. (red). Gatunki zwierząt (z wyj. ptaków). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska).

Traszka karpacka *Triturus montandoni*

Populacja – liczebność gatunku, ani liczba stanowisk nie przekracza 2% w skali kraju (Głowaciński, Rafiński 2003; Atlas Płazów i Gadów Polski), z związku z tym parametrowi nadano ocenę „C”.

Stan zachowania jest dobry (ocena „B”), ze względu na względnie równomierne występowanie gatunku w obszarze oraz odpowiednie siedliska (inwentaryzacja siedlisk i stanowisk gatunku wykonana w 2015 roku).

Izolacja – ocena „C”. Cały obszar znajduje się w zwartym zasięgu gatunku.

Ocena ogólna – ocena „C”. Gatunek występuje tu regularnie, obecne są odpowiednie siedliska, jednak przed ewentualną zmianą oceny na wyższą, należy uzupełnić wiedzę o jego występowaniu i liczebności.

Kumak górski *Bombina variegata*

Populacja – liczebność gatunku, ani liczba stanowisk nie przekracza 2% w skali kraju (Głowaciński, Rafiński 2003; Atlas Płazów i Gadów Polski), z związku z tym parametrowi nadano ocenę „C”.

Stan zachowania jest dobry (ocena „B”), ze względu na względnie równomierne i częste występowanie gatunku w obszarze oraz odpowiednie siedliska (inwentaryzacji siedlisk i stanowisk gatunku wykonana w 2015 roku).

Izolacja – ocena „C”. Cały obszar znajduje się w zwartym zasięgu gatunku.

Ocena ogólna – ocena „B”. Gatunek występuje tu regularnie, występują odpowiednie siedliska. Cały obszar znajduje się w zwartym zasięgu gatunku.

W 2015 roku, w trakcie inwentaryzacji stwierdzono również gatunki płazów objęte ochroną gatunkową: salamandrę *Salamandra salamandra*, żabę trawną *Rana temporaria*, ropuchę szarą *Bufo bufo* oraz rzekotkę drzewną *Hyla arborea*. Za wyjątkiem salamandry są to gatunki współwystępujące z przedmiotami ochrony w siedliskach rozrodczych.

1337 Bóbr europejski (*Castor fiber*)

Siedliska, które zajmują bobry są wystarczająco bogate w gatunki roślin zielnych oraz *Salix* i *Populus*, jako główne składniki żeru zimowego. Bobry skutecznie zagospodarowują zajmowany areał. Na podstawie wytycznych obliczania wielkości populacji bobra, opracowanych przez Generalną Dyрекcyję Środowiska, oszacowano liczebność gatunku. Liczebność z odcinków zinwentaryzowanych i z odcinków oszacowanych obliczono na podstawie wzoru: $N = 24 \cdot (4 \text{ km} \times 3,6 \text{ os./km}) = 38 \text{ os.}$ Na podstawie wyliczeń liczebność populacji została oszacowana w zakresie 24 – 38 os. Populację gatunku szacuje się na $2\% \geq p > 0\%$ populacji krajowej – C. Stan zachowania populacji został określony na podstawie podkryteria: stopnia zachowania cech siedliska gatunku (II – elementy dobrze zachowane: obecność preferowanych gatunków drzew tj. olsze, wierzby oraz wystarczająca ilość cieków umożliwiających funkcjonowanie 5 – 7 rodzin tego gatunku) – ocena B. Izolacja – C. Populacja nie jest izolowana, znajduje się w zwartym zasięgu gatunku. Ocena ogólna – B.

Inne gatunki z zał. II Dyrektywy Siedliskowej

W 2015 r. w obszarze odnotowano również obecność nowych gatunków z zał. II Dyrektywy siedliskowej:

biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus* oraz modraszków: telejusa *Maculinea teleius* i *nausithousa* *Maculinea nausithous*. Zebrana literatura [Obrycht T. Melke A., Kuberski Ł. 2015. Występowanie *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) i *Boros schneideri* (Panzer, 1796) (Coleoptera) w obszarach Natura 2000 „Bieszczady” (część wschodnia) i „Moczary”. Roczniki Bieszczadzkie 23.: 189-197] podaje również obecność kolejnego – ponurka Schneidera *Boros schneideri*. Ich liczebność i status wymaga jednak dalszych badań.

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
H	A03.03		i
H	A04.03		i
H	B02.06		i
H	B07		i
H	I01		i
M	K02		i
M	K03.04		i
M	K04		i
M	K04.05		i
L	A04.01		i
L	A10.01		i
L	D01		i
L	F04.02		i
L	J02		i
L	K01.03		i
L	A02.03		i
M	B01		i
L	J02.01		i
M	K04		i
L	B02.04		i
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
L	X		o

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
	Krajowa/federalna	0
	Kraj	

Publiczna	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. Bąkowski J. 1884. Mięczaki galicyjskie. Kosmos, Lwów, 9, pp. 190-197, 275-283, 376- 391, 477-490, 604-611, 680-697, 761-789.2. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Sękocinie Starym. 2016. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Moczary PLH180026 w województwie podkarpackim. Rzeszów.3. Bonk M., Sochacki J. 2012b. 2001 Traszka karpacka *Lissotriton Montandowi* (Boulenger, 1880) w Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red): Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część III GIOŚ.4. Bonk M., Sochacki J. 2012a. 1193 Kumak górski *Bombina variegata* (Linnaeus, 1758) w Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red): Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część III GIOŚ.5. Brzuski P., Kulczycka A.;1999. Bóbr-symbol powrotu do natury. Buvre-symbol of return to nature. Polski Związek Łowiecki, Warszawa, ss.656. Dane z inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych prowadzonej w ramach realizacji projektu PL0108 „Optymalizacja wykorzystania zasobów sieci Natura 2000 dla zrównoważonego rozwoju w Karpatach”.7. Jaworski A: 2000: Zasady hodowli lasów górskich na podstawach ekologicznych. w: Poznański R. Jaworski A. 2000. Nowoczesne metody gospodarowania w lasach górskich. CILP, Warszawa.8. Koczur A., 2012: 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea nigrae*). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 109-122. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.9. Koczur A., 2012: 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk. W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 137-151. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.10. Kondracki J., 2002: Geografia regionalna Polski. Warszawa: PWN.11. Korzeniak J., 2010: 6230 *Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardetalia* – płaty bogate florystycznie). W: Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I., Mróz W. 130-144. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.12. Korzeniak J., 2012: 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 79-94. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.13. Kotula B. 1883 Spis roślin naczyniowych z okolic górnego Strwiąża i Sanu z uwzględnieniem pionowego zasięgu gatunków, Spraw. Kom. Fizjogr. AU 17: 105 – 243.14. Książkiewicz Z. 2008 Inwentaryzacja poczwarówki zwężonej *Vertigo* (*Vertilla*) *angustior* na terenie ostoi Moczary.15. Kucharzyk S. 2012. Moczary. pp. 226-231. W: Rogala D., Marcela A. (red.). Obszary Natura 2000 na Podkarpaciu. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Rzeszów 2012.16. Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. 2012 (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część trzecia. Biblioteka Monitoringu Środowiska.17. Matuszkiewicz J.M., 2008: Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGPZ PAN, Warszawa.18. Mróz W., Świerkosz K., Kozak M., 2012: 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 53-63. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.19. Parusel J., 2010: 7220 Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*. W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część I. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 174-188. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.20. Pawlaczyk P., 2010: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część I. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.) (wraz z modyfikacją z 2012 roku): 236-254. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.21. Pawlaczyk P., 2015: 9130 – żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych - część czwarta). Mróz W. (red.) .: 249-272. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.22. Pawlaczyk P., 91D0 Bory i lasy bagienne. W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część I. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.) (wraz z modyfikacją z 2012 roku): 216-235. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.23. Pokryszko B. M. 2004. *Vertigo angustior* Jeffreys, 1830 Poczwarówka zwężona W: Głowaciński Z., Nowacki J. (red.)

Polska Czerwona Księga Zwierząt - Bezręgowce, IOP PAN, AR Poznań, Kraków.24. Riedel A. 1988. Katalog fauny Polski. Ślimaki lądowe. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 46: 1.25. Świerkosz K, Bodziarczyk J. 2010: 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (Tilio platyphyllis – Acerion pseudoplatani). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część I. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 199-215. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.26. Świerkosz K., Reczyńska K., 2015: 9110 – kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych - część czwarta. Mróz W. (red.): 231-248. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.27. Vončina G. 2007: Rozmieszczenie i syntaksonomia młak eutroficznych z rzędu Caricetalia davallianae w polskiej części Karpat. Uniwersytet Jagielloński - rozprawa doktorska.28. Zarzecki R. 2012: Nowe stanowiska Buxbaumia viridis (Buxbaumiaceae, Bryophyta) w południowo-wschodniej Polsce.– Fragn. Florist. Geobot. Polon. 19(2) : 25–28.29. Wiktor A. 2004. Ślimaki lądowe Polski.Mantis, Olsztyn.30. Zając K. 2004. Vertigo (Vertilla) angustior Jeffreys, 1830 Poczwarówka zwężona. W: Adamski P., Bartel R., Bereszyński A., Kepel A., Witkowski Z. (red). Gatunki zwierząt (z wyj. Ptaków). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, t. 6, pp. 149 – 151.31. Matuszkiewicz J.M., 2008: Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa.32. Żurowski W.; 1992. Bóbr europejski. W: Czynna ochrona zwierząt. (red. Olaczek R., Tomiałojć L.) PWN Warszawa.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL04	99.58				

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL04	Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu	*	99.58

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie
Adres:	Polska Józefa Piłsudskiego 38 35-001 Rzeszów
Adres e-mail:	sekretariat@rzeszow.rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒	Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 20 września 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Moczary PLH180026 (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2016 r. poz. 3111) Link: https://edziennik.rzeszow.uw.gov.pl/legalact/2016/3111/
-------------------------------------	-----	---

Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 23 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Moczary PLH180026 (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2018 r. poz. 832)

Link: <https://edziennik.rzeszow.uw.gov.pl/legalact/2018/832/>

☐ Nie, ale jest w przygotowaniu

☐ Nie

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH180026

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)